

Zofia Mądry: Zapomniany mistrz literatury? Recepcja chińskojęzycznych przekładów dzieł Brunona Schulza

Utwory Brunona Schulza, nawet w zestawieniu z dorobkiem Franza Kafki, należą do najbardziej fascynujących dzieł literackich XX wieku.

Yu Hua

Chronologia wydań utworów Brunona Schulza w języku chińskim

Do niedawna Schulz był w Chinach właściwie nierozpoznawalny. Jeszcze w 2009 roku magazyn „Times Online” (时代在线网; Shidai zai xian wang) podawał: „Bruno Schulz to polski pisarz nieznany w Chinach – jego nazwisko jest obce nie tylko zwykłym czytelnikom, ale także wielu osobom zajmującym się krytyką literacką i badaniem literatury. Duża część tego grona nigdy wcześniej nie czytała jego dzieł”¹. Ten stan rzeczy był zapewne związany z recepcją Schulza w PRL. Zaklasyfikowany przez socrealistyczną krytykę jako przedstawiciel dekadencej sztuki burżuazyjnej, porównywany do Kafki, Schulz nie mógłby tym bardziej liczyć na przychyłność w Chińskiej Republice Ludowej doby rewolucji kulturalnej. Dopiero w latach dziewięćdziesiątych, po chińskiej odwilży, czyli tak zwanej gorączce kulturowej lat osiemdziesiątych, angielski przekład jego opowiadań zwrócił uwagę redaktorów czasopisma „Literatura za Granicą” (外国文艺; Waiguo Wenyi), rozpoczynając jego drogę do chińskich czytelników. W 1992 roku w trzecim numerze pisma ukazały się trzy opowiadania w przekładzie Yu Mo (于默): *Ptaki*, *Karakony* i *Ostatnia ucieczka ojca*.

Pierwsze książkowe chińskie wydanie utworów Brunona Schulza, zatytułowane *Ulica Krokodyli* (鳄鱼街; Eyu jie), ukazało się nakładem

1 寻找布鲁诺·舒尔茨 文学史上遗落的大师 (2009), 时代在线网, <https://www.time-weekly.com/wap-article/6472>. Dostęp do wszystkich linków: 5.06.2024.

wydawnictwa New Star Press (新星出版社; Xinxing chubanshe) dopiero w grudniu 2009 roku, w serii „Ulica Powieści” (小说街; Xiaoshuo jie), obok książek Flannery O'Connor, Penelope Fitzgerald i Michaela Malone'a. Wydawnictwo New Star Press działa od 1989 roku i zajmuje się publikacją zarówno w kraju, jak i za granicą, promując kulturę chińską na świecie poprzez tłumaczenia dzieł chińskich na języki europejskie oraz arabski i esperanto. Specjalizuje się również w rozpowszechnianiu literatury światowej w Chinach, współpracując z profesjonalnymi tłumaczami. W 2004 roku przeszło reformę rynkową, stając się jednym z licznych wydawnictw w pełni sprywatyzowanych i samodzielnych.

Odpowiadający *Skłomom cynamonowym* zbiór, poszerzony o *Kometę*, został przetłumaczony z języka angielskiego przez Yang Xiangronga², któremu praca nad przekładem zajęła trzy lata. Również tytuł zapożyczono z angielskiego przekładu Celiny Wieniewskiej. W tomie znalazły się ilustracje autorstwa Schulza³. W posłowie do chińskiej *Ulicy Krokodyli* tłumacz z pewną niefrasobliwością wspomina, jak za czasów studenckich pierwszy raz trafił na opowiadania Schulza w piśmie „Literatura za Granicą”: „Po pobieżnym zapoznaniu się z nimi miałem tylko takie pojęcie, że jakiś Schulz pisał o małych zwierzętach. Później pomyślałem, że to dziwne, że pisarz pisze coś pod takim właśnie tytułem”. Opisuje także sam proces tłumaczenia: „Zacząłem spędzać czas nad tłumaczeniem, przed wydrukowaniem przekładu wiele razy poprawiałem tekst. Podczas pracy miałem wrażenie, że tłumaczenie tej literatury nie jest żmudne, jest raczej bardzo interesujące i stanowi wyzwanie. Pracowałem tak, jakbym był rzeźbiarzem, który dokładnie i ostrożnie tworzy swoje dzieło i który boi się, by nie zepsuć swojej rzeźby przez jakąś małą pomyłkę”⁴.

Profesor Wu Lan, polonistka i tłumaczka z Beijing Foreign Studies University, podaje, że *Ulica Krokodyli* New Star Press została uznana za najlepszą książkę literacką w Chinach w 2009 roku, jednak w swoim artykule nie precyzuje, kto przyznał to wyróżnienie⁵. Przekład poszerzony o opowiadania ze zbioru *Sanatorium pod Klepsydrą* (用沙漏做招牌的疗养院, Yong shalou zuo zhaopai de liaoyangyuan), a także *Jesień* (秋天; Qiutian), *Republikę marzeń* (梦想中的共和国; Mengxiang zhong de gongheguo) oraz *Ojczyznę* (祖国; Zuguo), również w tłumaczeniu

pisal o małych
zwierzętach

rzeźba
tłumaczenia

2 Yang Xiangrong jest tłumaczem z języka angielskiego, przełożył między innymi książki Antonii Susan Byatt oraz Toni Morrison.

3 寻找布鲁诺·舒尔茨 文学史上失落的大师 (2009), 时代在线网.

4 B. Schulz, 鳄鱼街 (*Eyu jie*), New Star Press, Pekin 2009, s. 346; cyt. za: Wu Lan, *Bruno Schulz w Chinach*, „Postscriptum Polonistyczne” 2010, nr 2 (6), s. 253–260.

5 Wu Lan, op. cit., s. 255.

Yang Xiangronga, wznowiono jeszcze w 2013 roku, również w wydawnictwie New Star Press, a także wydano ponownie w 2020 roku w Guangxi Normal University Publishing House (广西师范大学出版社; Guangxi Shifan Daxue Chubanshe).

W 2011 roku w ramach serii „Klasyczne Wrażenia. Warsztat słynnych powieści” (Jingdian yinxiang. Xiaoshuo ming zuofang; 经典印象·小说名作坊) wydawnictwa Zhejiang Literature and Art Publishing House (浙江文艺出版社; Zhejiang Wenyi Chubanshe) ukazały się *Sklepy cynamonowe* wraz z dwoma szkicami krytycznymi: *Mityzacją rzeczywistości* (现实的神话; Xianshi de shenhua) i *Wędrownkami sceptyka* (一个怀疑论者的漫游; Yige huaiyi lun zhe de manyou) w tłumaczeniu Shi Qipinga (施奇平) z języka angielskiego. W 2015 roku w tej samej serii ukazało się *Sanatorium pod Klepsydrą* w przekładzie Lu Yuana (陆源).

W 2012 roku na Tajwanie ukazało się tłumaczenie *Sklepów cynamonowych* z języka polskiego – choć zachowano rozpoznawalny już, zapożyczony z angielskiego wydania tytuł *Ulica Krokodyli*. Autorką przekładu jest Weiyun Lin-Górecka (林蔚昀)⁶, a wydawnictwo nazywa się Lianhe Wenxue (聯合文學). Pełny zbiór opowiadań Schulza w tłumaczeniu Lin-Góreckiej ukazał się w 2016 roku w Chinach kontynentalnych w oficynie Guangxi Normal University Publishing House. W pierwszej części znalazły się opowiadania ze *Sklepów cynamonowych*, w drugiej – *Sanatorium pod Klepsydrą*, natomiast w trzeciej *Jesień*, *Republika marzeń*, *Kometa* oraz *Ojczyzna*.

Zbiór *Sklepy cynamonowe* poszerzony o *Kometę*, *Jesień*, *Republikę marzeń* oraz *Ojczyznę*, a także trzy szkice krytyczne: *Powstają legendy* (传奇的诞生; Chuanqi de dansheng), *Mityzacja rzeczywistości* (现实的神话建构; Xianshi de shenhua jiangou) oraz *W pracowniach pisarzy i uczonych polskich*. Ankieta „Wiadomości Literackich” (tytuł przetłumaczono jako *Z pracowni Brunona Schulza*: 来自布鲁诺·舒尔茨的创作室; Laizi Bulunuo-Shuerci de chuanguo shi) w przekładzie Lu Yuana został wydany przez Syczuańskie Wydawnictwo Ludowe (四川人民出版社; Sichuan renmin chubanshe) w serii „Literatura Światowa” (外国文学; Waiguo wenxue) w 2017 roku. Dwa lata później w tej samej serii przedrukowano wspomniany przekład *Sanatorium* autorstwa tego samego tłumacza, pod redakcją Lin Honglianga (林洪亮).

Kolejne tłumaczenie *Sklepów cynamonowych* oraz *Sanatorium pod Klepsydrą* (沙漏做招牌的疗养院; Shalou zuo zhaopai de liaoyangyuan), autorstwa Han Xueting (韩雪婷), ukazało się w 2022 roku nakładem Beijing Institute of Technology Press (北京理工大学出版社; Beijing Ligong Daxue Chubanshe), ponownie pod tytułem *Ulica Krokodyli*.

6 Por. W. Lin-Górecka, 鱷魚街 (*Eyu jie*), Lianhe Wenxue, Tajpej 2012.

**Umowa
z szatanem**

W 2013 roku ukazał się także wybór listów Schulza zatytułowany *Umowa z szatanem* (与撒旦的约定; Yu sadan de yueding), w przekładzie z języka polskiego autorstwa Wu Lan, wydany nakładem Beijing Times Chinese Press (北京时代华文书局; Beijing Shidai huawenshu ju)⁷. *Umowa z szatanem* znalazła się na liście wybitnych publikacji 2013 roku i otrzymała nagrodę w ósmej edycji Times Cup (时代杯; Shidai bei), organizowanej przez Time Publishing & Media (时代出版; Shidai Chuban).

Na okładkach wszystkich chińskojęzycznych wydań prozy Brunona Schulza (jedeny wyjątek to zbiór listów) zamieszczono, zgodnie z chińską konwencją wydawniczą, angielskie lub polskie tytuły obok chińskich – w zależności od tego, która wersja językowa była podstawą przekładu. Tytuł w języku angielskim maskuje narodowość Schulza, choć zwykle na stronach wydawnictw i niektórych okładkach książek przy nazwisku Schulza dodano adnotację, że jest to pisarz polski. Dominujące motywy na okładkach to: krokodyla skóra, rysunek krokodyla⁸ (2013, 2020), rysunki nawiązujące do treści opowiadań – klepsydry, manekiny (2009, 2012, 2016), a także kolorowe abstrakcyjne wzory (2011, 2015, 2017, 2019, 2022).

Spośród wyżej wymienionych wydań prozy Schulza największe zainteresowanie wzbudziło to pierwsze, z 2009 roku. Po ukazaniu się *Ulicy Krokodyli* wydawnictwo New Star Press zorganizowało spotkanie promocyjne, na które zaproszono znane osobistości ze świata kultury: krytyków literackich i badaczy literatury z najważniejszych uniwersytetów w Pekinie, wydawców i pisarzy, między innymi: Yu Hua (余华), Shi Zhanjuna (施战军), Zhang Qinghua (张清华), Zhang Lixiana (张立宪) oraz Zhi'ana (止庵). W spotkaniu uczestniczyły przedstawicielki polskiej ambasady w Pekinie, które wygłosiły wykład o Schulzu. Wypowiedział się również redaktor nowo wydanej książki, Wa Dang, przyznając, że ku jego zaskoczeniu wzbudziła ona ogromne zainteresowanie wśród czytelników, że „nie spodziewał się, że będzie się tak dobrze sprzedawała”⁹. Również pięciogodzinne spotkanie promocyjne, w którym wzięło udział kilkadziesiąt osób, świadczy o dużym zaangażowaniu chińskich czytelników.

W internetowym wydaniu gazety „China News”¹⁰ (中国新闻网; Zhongguo xinwen wang) ukazał się artykuł z komentarzem dotyczącym

**pięć godzin
sławy**

7 Listy B. Schulza po chińsku (2013), China Radio International, <https://polish.cri.cn/1399/2013/12/20/28s123029.htm>

8 Stanowią one kolejny przykład wpływu angielskiego tłumaczenia Celiny Wieniewskiej na recepcję dzieł Schulza poza granicami Polski.

9 Wu Lan, op. cit., s. 254.

10 嘉宾未读就推新书受质疑. 余华: 这是社会问题 (2009), China News, <https://www.chinanews.com.cn/cul/news/2009/12-15/2017884.shtml>.

faktu, że jeden z rozmówców przyznał się, że nie przeczytał jeszcze książki, co spotkało się z krytyką ze strony kilku młodszych uczestników spotkania. Podczas dyskusji zapytali oni, czy jest to właściwe, żeby goście (pomimo ich renomy w środowisku literackim) wypowiadali się na temat książki, której treści nie znają. Ponadto zauważyli, że choć jest to nowe tłumaczenie, artykuły o Schulzu autorstwa Yu Hua ukazały się wiele lat wcześniej¹¹. Ostre pytania nie wynikały z nieufności wobec talentu literackiego Schulza, tylko z poczucia lojalności młodych czytelników wobec pisarza i jego dzieł.

przyznał,
że nie czytał

Schulz w oczach chińskich pisarzy i pisarek

Jednym z największych entuzjastów i propagatorów Schulza w Chinach jest Yu Hua, współczesny pisarz chiński, twórca popularny i chętnie czytany. W Polsce jest znany dzięki książkom *Życ, Chiny w dziesięciu słowach* oraz *Wencheng* w przekładzie Katarzyny Sarek. W serii *Dziesięć opowiadań, które najbardziej na mnie wpłynęły* (影响我的10部短篇小说; Yingxiang wode 10 bu duanpian xiaoshuo)¹², wydanej przez New World Press (新世界出版社; Xin shijie Chubanshe), w której najsłynniejsi chińscy pisarze, między innymi Mo Yan i Su Tong, opowiadali o swoich literackich inspiracjach, został w 1999 roku wydany tekst Yu Hua *Podróż serdeczna*¹³ (温暖的旅程; Wennuan de lücheng). Autor obok *W kolonii karnej* Franza Kafki wymienił także *Ptaki* Brunona Schulza, które czytał najprawdopodobniej w przekładzie Yu Mo z 1992 roku. Yu Hua uzasadnił ten wybór genialną kreacją postaci ojca, jedną z najbardziej „żywych” w historii literatury¹⁴.

wpływologia

Yu Hua jest również autorem rozbudowanego wstępu zatytułowanego *Literatura i jej historia* (文学和文学史; Wenxue he wenxueshi)¹⁵ do wydania *Ulicy Krokodyli* z 2009 roku. Podkreśla w nim wpływ tragicznych wojennych losów Schulza na późniejszy odbiór jego dzieł. Według Yu Hua przedwczesna śmierć Schulza sprawiła, że stał się pisarzem zapomnianym. Polskiemu odbiorcy taka teza jawi się jako uproszczenie, ponieważ Schulz cieszył się pewnym uznaniem swoich współczesnych, a ponadto w Polsce jest wnikliwie czytany i analizowany od wielu dekad.

11 Chodzi zapewne o esej z serii *Dziesięć opowiadań, które najbardziej na mnie wpłynęły* (por. przy-pis 12).

12 Yu Hua, *Podróż serdeczna*, [w:] 影响我的10部短篇小说 (Yingxiang wode 10 bu duanpian xiaoshuo), New World Press, Pekin 1999.

13 Dosłownie: „ciepła”.

14 Ibidem.

15 Yu Hua, 文学和文学史 (*Literatura i jej historia*), [w:] B. Schulz, 鳄鱼街 (Ulica Krokodyli), New Star Press, Pekin 2009.

Yu Hua w poetyckich porównaniach zwraca uwagę także na podobieństwo Schulza do innych europejskich pisarzy, głównie do Franza Kafki: „Ich opowiadania są jak światło świecy w ciemności [...] wyrażają uczucie niepokoju, jakby wszystko wisiało na włosku”. Yu Hua podkreśla także wpływ żydowskiego pochodzenia na dzieła obu twórców. Dodaje jednak, że podobieństwa są bardzo powierzchowne – dzieła te różni tematyka oraz filozofia ich twórców. Schulz pozostaje jednak w cieniu Kafki, jest niedoceniony i zapomniany.

Yu Hua odnotowuje powszechny pogląd głoszący, że historia życia każdego twórcy jest ważniejsza niż jego dzieła, i na jego podstawie formułuje hipotezę, która ma tłumaczyć, dlaczego twórczość Schulza została zepchnięta na margines literatury: „nieszcześnie Schulza jest jednocześnie nieszczęściem historii literatury, ponieważ prawie cała historia literatury stawia w centrum zainteresowania sylwetkę pisarza, a nie samą literaturę. Bardzo niewiele osób zdaje sobie sprawę, że dzieła literackie są ważniejsze niż ich twórcy”. Ta wypowiedź podkreśla duży nacisk na biografizm w chińskich badaniach literackich – podejście odmienne od wieloletnich, dominujących tendencji na gruncie europejskim.

Yu Hua powołuje się również na opinię Isaaca Bashevisa Singera, który przyrównuje Schulza do Prousta ze względu na „dziecięcą tkliwość” cechującą ich twórczość. Jedyną pisarką spoza europejskiego kręgu kulturowego, którą Yu Hua zestawia z Schulzem, jest Ichijō Higuchi (1872–1896), uznawana w Japonii za najważniejszą pisarkę swojej epoki. Źródłem tego skojarzenia jest jednak właśnie podobna, marginalna pozycja w świecie literackim, a nie styl czy tematyka ich twórczości.

W wywiadzie z chińskim pisarzem Zheng Xiaolu (郑小驴) z 2012 roku¹⁶ pojawiła się z kolei kwestia podobieństwa do Schulza czołowej współczesnej prozaiczki Can Xue, choć zarówno Zheng, jak i sama Can Xue podkreślali, że jest to opinia zachodnich, szczególnie amerykańskich badaczy (nie wymieniając, niestety, konkretnych nazwisk). Na pytanie o podobieństwo pomiędzy twórczością Schulza a jej własną, pisarka przyznała, że łączy ich między innymi to, że oboje uważają „sam akt tworzenia za najważniejszy temat swoich utworów”, oraz że Schulz, podobnie jak ona, twierdził, że akt tworzenia jest zdominowany przez mechanizmy duchowe, które z kolei są determinowane przez rytm życia. Zaznaczyła jednak, że Schulz był artystą pionierskim, tworzącym w dużo trudniejszych warunkach niż ona sama.

Według Can Xue jedyną wadą twórczości Schulza jest przekonanie, że to Bóg kontroluje proces twórczości, a duchowe mechanizmy u artysty są

życie
ważniejsze niż
dzieło

a umowa była
z szatanem

16 Zheng Xiaolu, 文学需要哥白尼式的革命 (*W literaturze potrzebny jest przewrót kopernikański*) (2011), <https://www.jintian.net/today/?action-viewnews-itemid-27976-page-2>.

siłą drugorzędną. Trudno dociec, czy autorka wysnuła ten wniosek w pierwszej kolejności na podstawie lektury opowiadań, czy też ich zachodnich omówień krytycznych. Według Can Xue „zbyt głęboka religijna świadomość” poważnie ogranicza wolność Schulza i niezależność jego twórczości, a podczas lektury czytelnik ma poczucie, jakby autor „prawił kazanie”¹⁷. Jednak na koniec wypowiedzi pisarka przyznaje, że *Sanatorium pod Klepsydrą* to arcydzieło literatury światowej. Poświęciła mu zresztą esej *Sanatorium pod Klepsydrą: Wieczny, spokojny, ale i niepokojący obraz czasu*, opublikowany na portalu Masterpieces Review (名作欣賞; Mingzuo xinshang). Can Xue chwali tam autora za subtelność i wieloznaczność stylu narracji i określa *Sanatorium* jako jego najbardziej dojrzałe dzieło¹⁸.

niestawa
kaznodziei

W 2020 roku chiński poeta Hei Tao (黑陶) przeprowadził literacki eksperyment: z wybranych fragmentów opowiadań Schulza stworzył zbiór wierszy pod tytułem *Nasłuchując samotnie na strychu szyfrów wszechrzeczy – wiersze Brunona Schulza*¹⁹. Zbiór ukazał się nakładem wydawnictwa Guangxi Normal University Publishing House i zawiera sto dwadzieścia osiem wierszy utworzonych z dwudziestu dziewięciu opowiadań ze zbiorów *Ulica Krokodyli* oraz *Sanatorium pod Klepsydrą*. Hei Tao wyodrębnił z opowiadań wybrane zdania, usunął niektóre słowa i połączył je na nowo, nie dodając nic od siebie, i zwersyfikował tak uzyskane fragmenty. Każdy wiersz opatrzył tytułem opowiadania, z którego został skomponowany.

konwersja
na lirykę

Książka ta w 2022 roku otrzymała nagrodę poetycką imienia Ai Qinga (艾青诗歌奖; Ai Qing Shige jiang)²⁰. Na portalu Douban (chiński odpowiednik Goodreads) otrzymała ocenę 6.1 i 42 recenzje. Czytelnicy w większości doceniali podkreśloną w nowy sposób poetyckość prozy Schulza, natomiast niektórzy krytykowali eksperyment Hei Tao, twierdząc, że nie jest w żaden sposób nowatorski. Pojawiło się nawet kilka głosów o tym, że czytelnicy poczuli się oszukani, ponieważ myśleli, że czytają poezję napisaną przez Schulza.

W ramach promocji książki odbyło się spotkanie zatytułowane *W uznaniu dla Schulza. „Ulica Krokodyli” Schulza oraz „Nasłuchując samotnie na strychu szyfrów wszechrzeczy” Hei Tao – nowe odczytanie*. W dyskusji wzięli udział Hei Tao, Gao Xing, autor wstępu do zbioru

17 Ibidem.

18 Can Xue, 《沙漏标志下的疗养院》：一幅永恒、静穆而又隐藏了骚动的时间画面（*Sanatorium pod Klepsydrą: Wieczny, spokojny, ale i niepokojący obraz czasu*）(2012), <http://www.mingzu-oxinshang1980.com/news.aspx?WenZhID=4438>.

19 Hei Tao, 在阁楼独听万物密语：布鲁诺舒尔茨诗篇（*Nasłuchując samotnie na strychu szyfrów wszechrzeczy – wiersze Brunona Schulza*）, Guangxi Normal University Publishing House, Guilin 2020.

20 中国新闻网, 第一届“艾青诗歌奖”在艾青故乡浙江金华揭榜 (2022), China News, <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1750444242814446116&wfr=baike1>.

wierszy, oraz redaktor „Literatury na Świecie” (世界文学; Shijie Wenxue), poeta i krytyk literacki Wang Jiaxin. Zbiór wierszy określono jako akt uznania dla twórczości i talentu Schulza, a także jako osobisty eksperyment literacki Hei Tao²¹.

W posłowniu poeta napisał: „Jako ekscentryczny i introwertyczny pisarz Bruno Schulz był twórcą swojego literackiego kodu. Ja po prostu użyłem poezji, aby subiektywnie rozszyfrować jego złożony i głęboki literacki wszechświat”. Wydaje się nieprzypadkowe, że zarówno w tym cytacie, jak i w tytule zbioru użył określenia „szyfr/kod literatury”, które prawdopodobnie nawiązuje do książki Jonathana Safrana Foera *Tree of Codes*, choć Hei Tao nigdzie nie wymienia nazwiska amerykańskiego pisarza. Foer powiedział o swoim procesie tworzenia: „Wziąłem moją ulubioną książkę – *Ulicę Krokodyli* Brunona Schulza – i usuwając słowa, wydrążyłem nową historię”²², Hei Tao zaś: „Ten zbiór wierszy to zupełnie inny Bruno Schulz, pokazany poprzez chińską poezję”. Objasniając swój eksperyment, Hei Tao sięga po cytaty z opowiadania *Wiosna*: „Tak nieobjęty jest horoskop wiosny! Czyta ona ten tekst w przód i na wspak, gubiąc sens i podejmując go na nowo, we wszystkich wersjach, w tysiącnych alternatywach, trelach i świergotach”²³. Nawiązując do tego cytatu, Hei Tao precyzuje: „Ja po prostu wybrałem jedną z tysięcy alternatyw: poezję”.

drażnienie
i alternatywa

Portale czytelnicze i strony internetowe wydawnictw

Na chińskich forach internetowych można znaleźć wiele dyskusji na temat twórczości Schulza. Pojawiają się skrajne opinie: zachwyt wyobraźnią i stylem albo frustracja wywołana brakiem zrozumienia jego twórczości. W komentarzach na platformie Douban czytelnicy publikują między innymi takie wpisy: „czytając Schulza, od razu zanurzasz się w świat wyobraźni”; „[Schulz] to geniusz, który kreuje światy”; „To miłość od pierwszego czytania”²⁴. Użytkownicy chwalą go za używanie elementów fantastyki, deformacji rzeczywistości i poetyki oniryzmu. Oceny wszystkich wydań Schulza na portalu Douban są wysokie:

21 He Anan, 黑陶：布鲁诺·舒尔茨是他文学密码的编写者 (2020), https://www.sohu.com/a/745226265_121687414.

22 S. Heller, *Jonathan Safran Foer's Book as Art Object*, „The New York Times”, 24.11.2010, <https://archive.nytimes.com/artsbeat.blogs.nytimes.com/2010/11/24/jonathan-safran-foers-book-as-art-object/>.

23 B. Schulz, *Opowiadania. Wybór esejów i listów*, oprac. J. Jarzębski, Wrocław 2019, s. 332.

24 Dyskusja pod wstępem Yu Hua do *Ulicy Krokodyli* na forum Douban, https://www.douban.com/group/topic/5324267/?_i=4756024vPbgvCd.

<i>Ulica Krokodyli</i>			
osoba tłumacząca	rok wydania	liczba ocen	średnia ocena
Yang Xiangrong	2009	1961	8.5
Yang Xiangrong	2013	394	8.6
Yang Xiangrong	2020	244	8.3
Wei-yun Lin-Górecka (TW)	2012	100	8.9
Wei-yun Lin-Górecka (CH)	2016	3935	8.7
Han Xueting	2022	21	8.3

oceny
Schulza

<i>Sanatorium pod Klepsydrą</i>			
osoba tłumacząca	rok wydania	liczba ocen	średnia ocena
Wei-yun Lin-Górecka (TW)	2014	47	8.9
Lu Yuan	2015	624	8.5
Lu Yuan	2019	1325	8.5

<i>Sklepy cynamonowe</i>			
osoba tłumacząca	rok wydania	liczba ocen	średnia ocena
Shi Qiping	2011	2037	8.7
Lu Yuan	2017	1893	8.2

<i>Umowa z szatanem</i>			
osoba tłumacząca	rok wydania	liczba ocen	średnia ocena
Wu Lan	2013	90	7.4

Na portalach czytelniczych można jednak znaleźć także mniej entuzjastyczne komentarze: „Bez znajomości pochodzenia autora naprawdę nie potrafię zrozumieć głębszego znaczenia”; „Nic z tego nie rozumiem”. Często czytelnicy usprawiedliwiają się brakiem wiedzy, nieznajomością biografii autora, a także kultury żydowskiej. Pojawiają się liczne opinie, że pochodzenie musiało mieć znaczący wpływ na jego twórczość.

Należy zauważyć, że opinie czytelników są niewątpliwie kształtowane przez sposób, w jaki wydawnictwa literackie opisują utwory Schulza. Na stronach internetowych wydawnictw szczególnie podkreślany jest wyjątkowy i ozdobny język oraz bogactwo wyobraźni pisarza, która wykracza poza sztywne ramy realizmu. Schulz jest też często porównywany do Franza Kafki, zgodnie z opiniami pisarzy zachodnich, takich jak Singer oraz Philip Roth²⁵.

Większość chińskich wydań twórczości Brunona Schulza to przekłady niebezpośrednie, tłumaczone z języka angielskiego i obciążone ograniczeniami tej praktyki. Ponadto, chociaż chińscy czytelnicy i pisarze doceniają wyobraźnię i wyjątkowy język tego autora, sami przyznają się do braku wystarczającej wiedzy na temat europejskiej historii oraz historii literatury XX wieku, które są niezbędne, aby wnikliwie interpretować dzieła Schulza. Jednak pomimo tych przeszkód Schulz zdobył grono miłośników, zarówno wśród chińskich pisarzy, jak i zwykłych czytelników. Według tłumaczki jego listów, profesor Wu Lan, lektura jego dzieł może stanowić dla chińskich odbiorców źródło zupełnie nowej estetyki, która otwiera przed nimi nieznane dotąd literackie horyzonty. Choć twórczość Schulza pozostaje dla Chińczyków literaturą ambitną i niszową, docenianą przez wąskie grono czytelników, jej pozycja nie powinna zniechęcać osób ze świata kultury w Polsce do podejmowania dalszych działań w celu propagowania jej w Państwie Środka.

25 Por. Z. Ziemann, *Polish Kafka? O pewnym stereotypie anglojęzycznej recepcji Schulza*, „Schulz/Forum” 15, 2020, s. 26–43, .